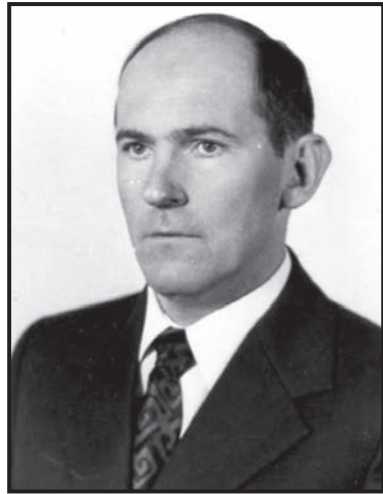

DOC. DR HAB. ANDRZEJ NIEWĘGŁOWSKI
(2.03.1932–14.12.2020)

W dniu 14 grudnia 2020 r. odszedł niespodziewanie doc. dr hab. Andrzej Niewęgłowski, wieloletni pracownik Instytutu Archeologii i Etnologii (dalej: IAE; do końca 1991 r. Instytut Historii Kultury Materialnej, dalej: IHKM) Polskiej Akademii Nauk¹.

Urodził się 2 marca 1932 r. w Warszawie. Po uzyskaniu w 1950 r. matury w Liceum im. Kołłątaja pracował przez 2 lata jako księgowy w Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych nr 1 w Warszawie.

W 1952 r. podjął studia na Uniwersytecie Warszawskim (dalej: U.W.), na Wydziale Historycznym, kierunku: Historia Kultury Materialnej. Ukończył je w 1956 r., uzyskując 9 października tego roku tytuł magistra w specjalności archeologia Polski, na podstawie pracy *Mapy kultury przeworskiej na Nizinie Mazowiecko-Podlaskiej w okresie wczesno- i środkoworzymskim*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. Włodzimierza Antoniewicza. Praca ta, przeredagowana i uzupełniona, ukazała się drukiem w 1966 r. pod innym tytułem (27)².

¹ Życiorys A. Niewęgłowskiego opracowano na podstawie m.in. dokumentów znajdujących się w Jego teście osobowej oraz sprawozdań z działalności Zakładów, których był pracownikiem, przechowywanych w Archiwum IAE PAN w Warszawie. Za pomoc w uzyskaniu tych ostatnich bardzo dziękuję Pani mgr Natalii Wójcik-Dzielnickiej, a szczególnie Pani dr Jolancie Sadowskiej-Topór za skrupulatne przewertowanie wspomnianych sprawozdań i odnalezienie prac wykonanych przez A. Niewęgłowskiego. O przyjęcie wyrazów wdzięczności proszę również żonę Andrzeja, Panią Hannę Niewęgłowską za udzielenie mi cennych informacji oraz umożliwienie wglądu w Jego księgozbiór, zwłaszcza prace Jego autorstwa.

² Liczby w nawiasach odpowiadają numerom pozycji bibliograficznych zamieszczonych w bibliografii prac A. Niewęgłowskiego znajdującej się w drugiej części niniejszego nekrologu. Zob. też N i e - w ę g ł o w s k i, *Z badań nad osadnictwem w okresach późnolatańskim i rzymskim na Mazowszu*.

Już w czasie studiów był zatrudniony, na pracach zleconych, w IHKM, w Stacji Archeologicznej w Kaliszu, a po ich ukończeniu, w ramach takiej samej formy zatrudnienia, przez Konserwatora Zabytków na woj. mazowieckie oraz, w pierwszej połowie 1957 r. w Oddziale Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Grodzisku Mazowieckim, dla którego sporządził katalog zabytków archeologicznych powiatów Grodzisk i Pruszków.

W okresie od 1 lipca 1957 r. do 30 września 1961 r. pracował na stanowisku asystenta w Katedrze Archeologii Pierwotnej i Wczesnośredniowiecznej U.W., od 1 października 1957 r. do 30 września 1961 r. był stypendystą studium doktoranckiego na U.W. Jednocześnie przez parę miesięcy był zatrudniony na pracach zleconych w IHKM, a od 1 czerwca 1962 r. przyjęto go do Centralnego Archiwum i Pracowni Bibliograficznej Zakładu Dokumentacji IHKM, gdzie początkowo pracował na etacie starszego asystenta technicznego, w latach 1964–1967 – asystenta dokumentacji naukowej, 1967–1974 – adiunkta dokumentacji naukowej. Od 1 sierpnia 1974 r., w związku z restrukturyzacją Instytutu został przeniesiony do Zakładu Epoki Metali IHKM, gdzie do lutego 1976 r. był zatrudniony jako dokumentalista dyplomowany, a od 1 marca 1976 r. do 30 września 1986 r. – na stanowisku adiunkta.

W maju 1960 r. otworzył przewód doktorski na Wydziale Historycznym U.W., a w grudniu 1968 r. obronił pracę doktorską pt. *Przemiany kulturowe i osadnicze na Mazowszu i Wyżynie Łódzkiej w okresie późnolatańskim i wczesnorzymskim*; jej promotorem był prof. W. Antoniewicz. W styczniu 1969 r. Andrzej Niewęglowski uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych. Praca ta, w nieco innej formie i pod zmienionym tytułem, była opublikowana w 1972 r. (36)³.

Szybko podjął pracę nad rozprawą habilitacyjną i 9 maja 1985 r. na podstawie dorobku naukowego i rozprawy, która nosiła tytuł: *Obrządek pogrzebowy ludności kultury przeworskiej na przełomie er (II w. p.n.e. – II w. n.e.)* (47), uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie archeologii na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. 25 czerwca 1986 r. Rada Naukowa IHKM PAN powołała go na stanowisko docenta, na którym pracował od października 1986 r. (od 1992 r. w Zakładzie Archeologii Mazowska i Podlasia IAE) do czasu przejścia na emeryturę w końcu 2002 r.

Od początku interesowała Andrzeja Niewęglowskiego przede wszystkim praca badawcza. Prowadził studia głównie nad trzema grupami zagadnień: 1. nad osadnictwem okresu przedrzymskiego i wpływów rzymskich w Polsce, w większości na Mazowszu; 2. nad surowcem wyrobów metalowych z epok: brązu i żelaza, oraz 3. nad metodologią i teorią archeologii.

W ramach pierwszej grupy zagadnień, począwszy od lat studiów po okresy zatrudnienia w kolejnych instytucjach, brał udział w badaniach wykopaliskowych prowadzonych na wielu stanowiskach przez różne instytucje naukowe: Katedrę Archeologii Pierwotnej i Wczesnośredniowiecznej U.W., IHKM, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. Prowadził prace wykopaliskowe na cmentarzyskach i osadach z okresu późnolatańskiego i rzymskiego w Gościeradowie, pow. Kraśnik, Garwolinie i Goździku, pow. garwoliński, Błoniu-Osieku, pow. warszawski zachodni, a z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych – badania ratownicze. Wyniki tych prac opublikował w formie krótkich notatek i większych artykułów (2, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 17, 19, 21, 23, 24, 25, 45, 51, 53, 61). Weszły też do wydawnictw książkowych Jego autorstwa lub współautorstwa, w tym – rozpraw doktorskiej i habilitacyjnej (27, 36, 47, 57).

Wcześniej podjął interdyscyplinarne badania nad drugim z wymienionych wyżej tematów, wykorzystując w tych studiach w szerokim zakresie analizy laboratoryjne. Współpracował nad tym tematem z dr. Zdzisławem Henslem, kierownikiem Centralnego Laboratorium IHKM, od

Studium metodyczne, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966, s. 5; t e n Ź e, *Mazowsze na przełomie er. Przemiany społeczno-demograficzne i gospodarcze*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1972, s. 7.

³ Zob. N i e w ę g ł o w s k i, *op. cit.*, s. 7.

ZAŚWIADCZENIE

Nr 432604 / 1009360

NIEWĘGŁOWSKI
Nazwisko

ANDRZEJ
Imiona

02.03.1932r. WARSZAWA
Data i miejsce urodzenia

Andrzej Niewęglowski
podpis posiadacza zaświadczenia

**URZĄD DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH**

Niniejsze zaświadczenie uprawnia do ulg i świadczeń określonych w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. nr 17, poz. 75 z późniejszymi zmianami).

 m.p.

15.10.93
Data

M
Podpis

**RODZAJE I OKRESY
ZALICZANE DO UPRAWNIEŃ
USTAWOWYCH**

Okresy		Wyszczególnienie	Przepis ustawy
od	do		
01 1944	07 1944	Szare Szeregi	01

Łącznie: lat 00 miesięcy 07

Zmiana: lat Zastępca Kł. miesięcy
m.p. *M* podpis

Ryc. 1. Zaświadczenie potwierdzające członkostwo Andrzeja Niewęglowskiego w „Szarych Szeregach”.

Ze zbiorów rodzinnych
A. i H. Niewęglowskich;
fot. T. Purowski

1992 r. – IAE. Efektem tej współpracy było obszerne studium opublikowane w 1997 r. (72, 70 oraz 55, 60) i drugie, niestety nieukończone (83).

Również od najwcześniejszych lat działalności zawodowej interesował się zagadnieniami wiążącymi się z metodologią i teorią archeologii. Na problematyce tej skoncentrował się zwłaszcza w ostatnich kilkunastu latach. Opublikował z tej dziedziny kilka prac, w tym dwie książki (27, 39, 54, 63, 65, 68, 75, 80, 81).

W Jego dorobku pisarskim znajdują się też studia poświęcone innym zagadnieniom, np. obrządkowi pogrzebowemu w pradziejach (np. 43, 46, 47, 59, 66) lub kwestiom z dziedziny

Ryc. 2. Medal „Za Warszawę” nadany Andrzejowi Niewęgłowskiemu: awers (strona lewa) i rewers (strona prawa).

Ze zbiorów rodzinnych A. i H. Niewęgłowskich;
fot. T. Purowski

numizmatyki (26, 32). Publikował, zwłaszcza w latach wcześniejszych, artykuły popularyzujące różne aspekty badań archeologicznych (np. 10, 12, 20, 22, 28, 30, 33, 34, 41).

Andrzej Niewęgłowski angażował się także w różnego rodzaju prace społeczne, np. na początku lat osiemdziesiątych XX w. brał udział w pracach Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego jako członek Zarządu Sekcji Archeologicznej Oddziału Warszawskiego. Wykonywał też prace redakcyjne (był sekretarzem tomu V *Prahistorii Ziemi Polskich*⁴).

Archeologia była Jego wielką pasją, wielką przygodą intelektualną, której poświęcił wiele czasu i myśli, a jednocześnie swego rodzaju tarczą przed przeciwnościami losu. Przed załamaniem się po osobistych tragediach, których los Mu nie szczędził, chroniła Go wytężona praca. Odszedł także w trakcie pracy, przygotowując kolejny artykuł do druku.

Pozostawił po sobie znaczny dorobek naukowy w postaci prac drukowanych – książek i artykułów o bardzo zróżnicowanej tematyce. Będą z niego czerpać wiedzę i inspirację kolejne pokolenia archeologów. Niestety, nie doczekał się wielu oficjalnych dowodów uznania z tytułu Jego osiągnięć zawodowych. Otrzymał dwa odznaczenia: medal 25-lecia IHKM, za zasługi dla archeologii polskiej, oraz medal 40-lecia Polski Ludowej (1984).

⁴ *Prahistoria Ziemi Polskich*, W. Hensel red., V, *Późny okres lateński i okres rzymski*, J. Wielowiejski red., Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1981.

W Jego życiorysie znajduje się piękna karta obejmująca Jego działalność w czasie okupacji niemieckiej w okresie II wojny światowej. I ta działalność – udział w „Szarych Szeregach”⁵ – została uhonorowana medalem „Za Warszawę” (ryc. 1; 2).

Andrzej Niewęgłowski zostanie we wdzięcznej pamięci wielu osób, był bowiem dobrym kolegą, życzliwym, pomagał ludziom w nieraz bardzo trudnych dla nich momentach. Żegnamy nie tylko naukowca, ale przede wszystkim skromnego, dobrego człowieka.

Maria Dekówna

⁵ Podobnie jak inne dzieci uczestniczące w akcjach „Szarych Szeregów” zajmował się działalnością kurierską, przynosił np. korespondencję, gazetki (informacje ustne Andrzeja i Hanny Niewęgłowskich).